

ĮTRAUKUSIS UGDYMAS: elgesio ir emocijų sutrikimų turintis mokiniys mokykloje

Parengė vyr. specialioji pedagogė Reda Paplauskienė

2025-01-30

Kas yra įtraukusis ugdymas?

- ▶ Įtraukusis ugdymas - tai visų mokinių ugdymas kartu, atsižvelgiant į jų individualius poreikius.
- ▶ Tikslai:
 - ▶ - Užtikrinti kiekvieno mokinio dalyvavimą ugdymo procese.
 - ▶ - Palaikyti įvairovę ir toleranciją.

- ▶ Mūsu mokykloje nuo spalio 1 d. mokėsi 80 SUP mokinių:
- ▶ Iš jų 9-12 kl. - 31 mokinys
- ▶ Iš jų 19 mokinių turinčių elgesio ir emocijų sutrikimų.
- ▶ Dažytojo-tinkuotojo padėjėjo ir virėjo modulinės programos kartu su socialinių įgūdžių programa – 43 mokiniai
- ▶ Vidurinio ugdymo programa kartu su apdailininko profesinio mokymo moduline programa – 1 mokinys
- ▶ Apdailininko profesinio mokymo modulinė programa nesiekiant vidurinio išsilavinimo -5 mokiniai

Elgesio ir emocijų sutrikimai:

- gali pasireikšti skirtingais sunkumo laipsniais.
- simptomai gali keistis laikui bėgant.
- gali turėti didelę įtaką vaiko socialiniam, emociniam ir akademiniam funkcionavimui.

Elgesio ir emocijų turintis mokinys gali būti:

- ▶ Impulsyvus
- ▶ Nenusėdintis vietoje
- ▶ Triukšmingas
- ▶ Nepaisantis autoritetų
- ▶ Nesilaikantis susitarimų
- ▶ Neatliekantis užduočių
- ▶ Besielgiantis priešišškai ar rizikingai
- ▶ Linkęs į verbalinę ar fizinę agresiją

Priežastys

Psichologiniai veiksniai:

- Anksti patirta trauma ar nepriežiūra.
- Neigiamos auklėjimo patirtys.
- Psichikos sutrikimai.

Socialiniai veiksniai:

- Skurdas.
- Smurtas šeimoje.
- Socialinė atskirtis.
- Mokyklos problemos.

Biologiniai veiksniai:

- Genetiniai veiksniai.
- Smegenų struktūros ir funkcijos sutrikimai.
- Hormonų disbalansas.
- Prenatalinės komplikacijos.

Iššūkliai mokykloje

Mokytojų ir klasės draugų iššūkliai:

- ▶ - Kaip reaguoti į netinkamą elgesį?
- ▶ - Socialinės integracijos sunkumai.

- ▶ Emocinis ir socialinis poveikis mokiniui.
- ▶ Pasikartojančios situacijos klasėje.

Strategijos ir sprendimai

- ▶ Mokytojo vaidmuo:
 - ▶ - Individualizuotas ugdymo planas.
 - ▶ - Pozityvaus elgesio stiprinimas.
- ▶ Aplinkos pritaikymas:
 - ▶ - Rami, struktūruota mokymosi erdvė.
 - ▶ - Aiškios taisyklės ir ribos.
- ▶ Bendradarbiavimas:
 - ▶ - Tėvai, specialistai, socialiniai darbuotojai.

Ugdymo būdai, padedantys išlaikyti dėmesį

(1)

- ▶ Jei užduotis yra sudėtinga, suskaidyti į mažesnes dalis, aiškiai įvardinti, kiek laiko skirti užduočiai atlikti.
- ▶ Duoti dvi užduotis, pirma prašant atlikti tą, kuri mokiniui mažiau patinka, o po to - mėgstamąją.
- ▶ Vienu metu neskirti daug užduočių.
- ▶ Įsitikinti, kad užduotys atitinka mokinio lūkesčius ir sugebėjimus - užduotis negali būti nei pernelyg lengva, nei pernelyg sunki.
- ▶ Pamokų metu pateikiama trumpa, aiškia, papildoma informacija neperkrautos užduotys.
- ▶ Naudojami tarpiniai atsiskaitymai.
- ▶ Galima atsikaitimą organizuoti mokiniui labiau priimtiniu būdu (pvz.: žodžiu).
- ▶ Aiškus, konstruktyvus grįžtamasis ryšys kiekvienam klasės mokiniui apie jo pasiekimus ir pažangą. Informacija apie stipriąsias puses ir kur reikia tobulėti. Labai svarbu, kad mokinys turėtų galimybę įsivertinti: atsakomybės prisiėmimas, o ne tik mokytojas vertina:
 - ❖ ko išmoko,
 - ❖ kas buvo sunku,
 - ❖ kur dar reikia pasistengti, tobulėti.

Ugdymo būdai, padedantys išlaikyti dėmesį (2)

- ▶ Nesitikėti iš mokinio visiškos ramybės ir paklusnumo.
- ▶ Klasėje ar kitoje patalpoje paskirkite ramią erdvę, kur mokinys galėtų nusiraminti, atsipalaiduoti. Tačiau svarbu nustatyti taisykles, kada, kaip, kiek mokinys gali ja naudotis.
- ▶ Kur tinka, pajuokaukite, kad užgesintumėte pyktį ir išvengtumėte konfrontacijos (bet niekada nemenkinkite mokinio).
- ▶ Tinka nuolat keisti sėdėjimą suole ar pertvarkant mokymosi erdvę (pvz. suolų išdėstymo tvarka klasėje);

Ugdymo būdai, padedantys išlaikyti dėmesį (3)

Pateikti užduotis kiek galima įdomiau:

1. Leisti dirbti dviese ar mažose grupelėse, tačiau...

Atidžiai skirstykite mokinius į grupes - įsitikinkite, kad mokinys, turintis elgesio ir emocijų sutrikimų, galės matyti tinkamo elgesio pavyzdžius.

- Sodinti mokinį arčiau lentos, mokytojos stalo, kad sumažinti dėmesį blaškančius veiksnius.
- Skirti konstruktyvius įsipareigojimus, kuriuos atlikdamas vaikas galėtų judėti.
- Pastebėkite, kada mokinys elgiasi gerai, ir atitinkamai pagirkite - paskatinkite tokį jo elgesį. (Pagauk mane, kai aš gerai elgiuosi !).
- Galite per pamoką daryti pertraukėles - keisti veiklą/spartą; atlikti kūno, kvėpavimo pratimus proto mankštos pratimus. (pvz.: kryžminiai judesiai ir kt.)

Mokinio destruktyvaus elgesio klasėje įveikimo principai:

- Subalansuota, rami mokytojo laikysena
- Aiškios, trumpos klasės taisyklės, kurių turi būti laikomasi sistemingai.
- Nežadėkite bausmių, jei yra bent mažiausia tikimybė, kad jos gali būti neįgyvendintos.
- Pamokos sėkmę lemia jos starto pozicija ir išbaigtas planas.

Tai, kas padeda kurti santykį su vaiku ir kas trukdo

Padeda užmegzti ryšį	Trukdo užmegzti ryšį
<ul style="list-style-type: none">• Bendra veikla. Bendrų temų pokalbiams radimas.• Domėjimasis mokinio pomėgiais ir interesais.• Pedagogų kantrybė, sąžiningumas ir pripažinimas savo klaidų. Iš klausymas mokinio be kritikos ir leidimas jiems išreikšti savo nuomonę.• Patvirtinimas vaikui (žodžiais, ženklais) kad yra girdimas.• Žaismingumas.• Ritualai, tradicijos.	<ul style="list-style-type: none">• Patarimai• Pamokymai• Formalus bendravimas• Klausinėjimas• Nurodymai, paliepimai• Gėdinimas, kritika• Gąsdinimas• Perdėtas pozityvumas• Emocijų neigimas

Kaip efektyviai bendrauti su mokiniais, kurie demonstruoja netinkamą elgesį:

(1)

- ▶ Užmegzti akių kontaktą, priėti arčiau, išstarkite mokinio vardą.
- ▶ Užduokite klausimą (Ar kilo kokių nors problemų?). Bendraukite užduodant su pamokos veikla susijusius klausimus ("Galiu tau padėti, patarti?"). Naudoti priminimus, prireikus nukreipti dėmesį į kitą veiklą ("Man reikėtų, kad tu ...")
- ▶ Taikyti vienodus susitarimus, taisykles (apribojimus, drausminimą ir paskatinimus) visų dalykų pamokose vienodai visiems mokiniams.
- ▶ Perspėkite, paaiškinkite padarinius (Jei tu ir toliau taip elgsiesi... Atsitiks tas ir tas: tu gali pasirinkti)
- ▶ Jei mokinys ir toliau nereaguoja, rašyti pastabą, kviestis auklėtoją, švietimo pagalbos specialistus ar kitą paskirtą mokyklos darbuotoją (išvesti mokinį iš klasės nusiraminti kitoje aplinkoje ir atlikti užduotį atskirai nuo klasės), pranešti mokyklos vadovams/tėvams (algebaiame rūpintis)

Kaip efektyviai bendrauti su mokiniais, kurie demonstruoja netinkamą elgesį:

(2)

- ▶ Išlikite ramūs ir profesionalūs: Net jei mokinio elgesys jus erzina, svarbu išlikti ramiam ir nepasiduoti emocijoms.
- ▶ Aktyviai klausykitės: Atidžiai išklausykite mokinio argumentus ir parodykite, kad suprantate jo jausmus.
- ▶ **Susitelkite į problemą**, o ne į asmenį. Venkite kaltinimų ir kritikos, nes tai gali sukelti gynybinę reakciją.
- ▶ **Nustatykite aiškias ribas**: Aiškiai pasakykite mokiniui, koks elgesys yra nepriimtinas ir kokios bus pasekmės, jei jis kartosis.

Ką daryti, kai nežinote, ką daryti

► Pasitikrinkite savo nuostatas

Atkreipkite dėmesį į savo lūkesčius ir išankstinį požiūrį į vaiką. Į susidariusią situaciją pažiūrėkite iš šalis.

► Ieškokite stipriųjų pusių

Pratimas: “50 ir 50” - išvardiję problemas, šalia surašykite tiek pat stipriųjų pusių ir resursų.

► Kurkite palaikančius santykius

Gal reikia laiko, išlaukti, gal jo įžeidžiančius žodžius supratote klaidingai, neadresuotą jums asmeniškai, kurti saugią ir pagarbią atmosferą.

► Pasirūpinkite savimi

Kvėpavimo pratimai, sportas, pokalbiai su kolegomis, asmeninė terapija, hobis. **Tik gerai pailsėjęs darbuotojas gali dirbti gerai**

Profesinė pagalba: Jei patiriate didelį stresą, kreipkitės psichologinės pagalbos, pokalbiai su kolegomis.

► Nepriimkite blogo elgesio asmeniškai

Suprasti, kad vaikai dažnai būna veikiami išgyvenimo instinkto ir fiziologinių procesų, kurių jie sąmoningai nekontroliuoja. Netinkamas elgesys g. b. įv. traumų ir vidinio skausmo pasekmės.

Išvados ir rekomendacijos

Ribų nustatymas

Nuoseklumas :

(ISPĖJIMAS → DUODAMAS PASIRINKIMAS → ATSITRAUKIMAS)

Aiškiai išsakyti lūkesčiai

Iš anksto su mokiniais aptartos netinkamo elgesio pasekmės.

Klasės susitarimai

Elgesio sutartis.

Elgesio lapai, kuriuos pildo mokytojai kiekvienos pamokos pabaigoje.

Pagarba, pozityvumu paremti santykiai.

Klasės susitarimai

- ▶ Užrašyti ir nupiešti iki 5 konkrečių trumpų elgesio lūkesčių mokiniams susitarimų

Klasės susitarimų pavyzdys gali būti toks:

ATEINU LAIKU ESU PASIRUOŠĘS MOKYTI GERBIU KITUS KLAUSAUSI

Elgesio sutartis

- ▶ Pageidautinas elgesys (mano tikslai)

.....
.....

- ▶ Sąlygos, kuriomis šis elgesys turi pasireikšti

.....
.....

- ▶ Pastiprinimas už elgesį

.....
.....

- ▶ Netinkamo elgesio pasekmės

.....
.....

- ▶ Sutarties dalyvių parašai

.....

► Mokyklos tinklalapis: Atnaujintos SUP mokinių pagal sutrikimus rekomendacijos

<https://www.aprc.lt/apie-mus/>

<https://www.aprc.lt/uploads/2024/mokiniam/Rekomendacijos.zip>

Dokumentai:

UGDYMO ORGANIZAVIMO REKOMENDACIJOS MOKINIAMS, KURIEMS NUSTATYTAS ELGESIO
AR (IR) EMOCIJŲ SUTRIKIMAS

PATVIRTINTA Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2024 m.
rugpjūčio 22 d. įsakymu Nr. V-900

<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/6b36859060bf11efad96fef38de4d94a?jfwid=-elbw1bz28>

UGDYMO ORGANIZAVIMO REKOMENDACIJOS MOKINIAMS, KURIEMS NUSTATYTAS ELGESIO AR (IR) EMOCIJŲ SUTRIKIMAS

1. Mokyklos lygmeniu

1. Organizuoja VGK posėdį ir sudaro individualų ugdymo planą (IUP)
2. Parengia individualų pagalbos planą (IPP)
3. Paskiria IPP koordinuojantį asmenį
4. Sudaro sąlygas mokiniui dalyvauti neformaliojo švietimo veikloje
5. Pagal turimus resursus užtikrina saugią aplinką
6. Parenka ir nuosekliai vykdo prevencines priemones pozityviam elgesiui palaikyti
7. Skatina pozityvų mikroklimatą, darbuotojams užtikrina reikiamą pagalbą

2. Klasės lygmeniu

1. Struktūruoja ir aiškiai pateikia mokinių dienotvarkę
2. Kartu su mokiniais aptaria ir priima susitarimus bei taisykles ir nuosekliai jų laikosi
3. Individualizuoja teikiamą pagalbą ugdymo procese
4. Struktūruoja veiklą pamokos metu
5. Kuria nusiramino atmosferą klasėje
6. Ugdo socialinius įgūdžius

3. Individualiu lygmeniu

1. Kuria pasitikėjimu grįstą santykį
2. Pritaiko ugdymo turinį atsižvelgiant į rekomendacijas
3. Struktūruoja mokinio dienotvarkę
4. Sudaro sąlygas fizinio aktyvumo pertraukoms
5. Numato ir taiko skatinimo sistemą
6. Du kartus per mokslo metus peržiūri IPP ir koreguoja

„Vaikams reikia meilės, ypač tada,
kai jie atrodo jos neverti.“

H.Hulbertas